

DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2025-80-12>

УДК 336.5:008(477)

БЮДЖЕТНЕ ФІНАНСУВАННЯ КУЛЬТУРНОЇ СФЕРИ В СИСТЕМІ СОЦІАЛЬНИХ ВИДАТКІВ УКРАЇНИ

BUDGETARY FINANCING OF THE CULTURAL SPHERE IN THE SYSTEM OF SOCIAL EXPENDITURES OF UKRAINE

Буряченко Андрій Євгеновичдоктор економічних наук, професор,
Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана
ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-7354-7491>**Рудик Наталія Василівна**кандидат економічних наук, доцент,
Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана
ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-4367-0392>**Сивульська Наталія Миколаївна**кандидат економічних наук, доцент,
Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана
ORCID: <https://orcid.org/0009-0003-8776-2074>**Buriachenko Andrii , Rudyk Nataliia, Syvulska Nataliia**

Kyiv National Economic University Named after Vadym Hetman

У статті досліджено бюджетне фінансування культури в Україні в умовах воєнного стану, акцентуючи на її ролі у державній соціальній політиці, формуванні гуманітарного потенціалу та підтримці національної ідентичності. Автори аналізують структуру видатків, законодавчу базу, міжнародний досвід, виявляють системні проблеми та суперечності управлінських рішень, пропонують методи оцінювання ефективності фінансування культурної сфери, включаючи диверсифікацію джерел, децентралізацію та громадську участь. Висвітлено динаміку бюджетних видатків на культуру у 2021–2025 роках, обґрунтовано важливість інтеграції європейських підходів до оцінювання соціальної віддачі інвестицій у культуру. Розглянуто потребу в запровадженні інтегрованої системи показників ефективності, удосконаленні законодавчої бази, розширенні повноважень місцевих органів та підвищенні прозорості бюджетного процесу у сфері культури.

Ключові слова: бюджет, бюджетні видатки, соціальні видатки, фінансування культури, сталий розвиток, цифровізація культури, креативні індустрії.

The article examines the state budget financing of the cultural sector in Ukraine under martial law, emphasizing its crucial role in forming national identity, social cohesion, and humanitarian capacity. The authors emphasise the significance of culture as a strategic tool for enhancing societal resilience, preserving cultural heritage, and maintaining psychological stability during times of crisis. The study analyzes the changes in public cultural expenditure from 2021 to 2025, noting fluctuations due to changing budget priorities amid the ongoing war. It reveals a centralization of funding, with over 80% allocated to the central apparatus, while specialized agencies and regional institutions remain underfunded. Using a combination of legislative review, empirical budget data, and international comparisons, the article identifies systemic weaknesses in cultural finance governance: insufficient transparency, an inconsistent legal framework, fragmented reporting, and a lack of performance-oriented planning. The authors also critique the limited use of international best practices and the absence of unified performance metrics adapted to the Ukrainian context. The study highlights the critical need for decentralization of budgetary powers, integration of local communities in priority setting, and stronger interinstitutional coordination. Among proposed solutions are the development of comprehensive performance indicators (KPIs), introduction of a unified digital monitoring system, the diversification of funding sources (including incentives for private investment), and stabilization of the regulatory framework. Particular attention is paid to aligning Ukraine's cultural policy with European standards, ensuring cultural sustainability, and fostering innovation in the creative industries. The research argues that culture should be perceived not merely as a cost category but as a multiplier of economic and social value. In the long term, strengthening the cultural sector's financial infrastructure will contribute to post-war recovery, democratic

development, and the resilience of Ukrainian society. By adopting a strategic, evidence-based approach to cultural finance, Ukraine can transform its cultural sector into a key pillar of national renewal and global integration.

Keywords: budget, budgetary expenditures, social expenditures, financing of culture, sustainable development, digitalization of culture, creative industries.

Постановка проблеми. Фінансування культурної сфери – надзвичайно складне для теперішнього стану економіки держави і в той же час надзвичайно актуальне питання. Сьогодні розвиток науки та культури в Україні не вважаються пріоритетними. А, власне, саме на науці та культурі базується інтелект людини, його свідомість, ідентичність та рівень знань. Заощадивши на освіті, науці, культурі, інших соціальних витратах, держава може значно більше втратити на якості населення в інтелектуальному плані.

Зрозуміло, що взагалі в умовах ринкової економіки, і зокрема, в нашій країні, сфера культури не може розвиватися виключно за бюджетні кошти. Виникає необхідність вишукувати й інші шляхи фінансування - активно залучати фінансовий, промисловий і торговий капітал, громадські об'єднання, благодійні фонди, тобто залучати позабюджетні джерела фінансування. Механізм залучення і використання різних джерел фінансування залежить від державної політики в сфері культури, урегульованості цих питань на законодавчому рівні.

Культурна сфера становить фундаментальну основу розвитку суспільства, формуючи його духовні цінності, творчий потенціал та національну ідентичність. В умовах воєнного стану фінансування культури набуває додаткового значення як інструмент збереження культурної спадщини та підтримки національної єдності. Актуальність дослідження бюджетного фінансування культури зумовлена низкою чинників: культурна сфера потребує стабільного державного фінансування через обмежені можливості комерціалізації культурних послуг; воєнний стан створює додаткові виклики для збереження культурної інфраструктури та підтримки діяльності культурних закладів; євроінтеграційні процеси вимагають приведення системи фінансування культури у відповідність до європейських стандартів і практик. Система фінансування культури в Україні має багатовірневу структуру, що включає державний та місцеві бюджети. Воєнні умови призвели до перегляду бюджетних пріоритетів, що вплинуло на обсяги фінансування культурної сфери. Водночас зростає усвідомлення

необхідності підтримки культури як інструменту збереження національної ідентичності. Фінансування культури в системі соціальних видатків державного бюджету України відіграє важливу роль у формуванні гуманітарного потенціалу, національної ідентичності та суспільної згуртованості. В умовах воєнного стану культура стає засобом підтримання єдності суспільства, зміцнення моральних орієнтирів і психологічної стійкості громадян. З огляду на обмежені фінансові ресурси держави, підвищення ефективності бюджетного фінансування культури потребує системного підходу, який поєднує економічні, соціальні та управлінські аспекти розподілу соціальних видатків.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблематиці пріоритетності державних видатків присвячена значна кількість наукових праць. Особлива увага приділяється питанням цифровізації культури, створенню культурних індустрій та забезпеченню фінансової стійкості культурної сфери. Незмінно актуальними для дослідження залишаються питання визначення механізмів формування бюджетних потоків, економічної природи культурних витрат і взаємозв'язку між державною політикою та культурним розвитком. Небава М. та Янан Л. [4] у своїх дослідженнях акцентують увагу на відсутності в українській економічній науці узгодженої теоретичної моделі фінансування культури як елемента соціальної політики. Проблема відсутності системного зіставлення українських механізмів фінансування з європейськими моделями підкреслюють Статистичне бюро Нідерландів [1] та Статистична служба Європейської Комісії [3]. Бакальчук В. [10] та Столярчук Н. [20] наголошують на необхідності бюджетної підтримки культури. Локальному культурному розвитку в умовах децентралізованого фінансування присвячені роботи Павлюк С. [5]. Оцінювання результативності та ефективності культурного сектору здійснюють UNESCO [7; 8], Кіношіта Й. та інші [9], а також Міністерство культури Нідерландів [2]. Україна на законодавчому рівні здійснює регулювання та контроль за стратегічно важливими соціальними видатками, до складу яких належать і видатки на культуру. Фінансування культурної

сфери залишається актуальним і стратегічно важливим напрямом у контексті сучасних реалій та бюджетної політики України.

Формулювання цілей статті (постановка завдання). Метою статті є дослідження соціальних видатків бюджету України на фінансування культури шляхом аналізу теоретичних засад, виявлення основних проблем та оцінювання сучасного стану системи бюджетного забезпечення культурної сфери. Для досягнення поставленої мети передбачено виконання таких завдань: дослідження та систематизація проблематики фінансування культури, аналіз ключових тенденцій бюджетного фінансування культурної сфери, а також розроблення рекомендацій щодо вирішення виявлених проблем у контексті визначення пріоритетності державних видатків на культуру.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Визначені завдання дозволять сформувати науково обґрунтовану пріоритетність державних соціальних видатків для відновлення, збереження та розвитку культурної сфери як незамінного фундаменту національної ідентичності країни, а також визначити їх стратегічне значення в сучасній бюджетній політиці України.

Виклад основного матеріалу дослідження. Фінансування культури в системі соціальних видатків бюджету України характеризується складною структурою, що поєднує економічні, управлінські та нормативно-правові елементи. Наукові дослідження останніх років засвідчують наявність суттєвих проблем у функціонуванні цієї сфери, які проявляються як на теоретичному рівні, так і на рівні практичної реалізації державної культурної політики. Сучасні виклики – воєнний стан, бюджетний дефіцит, цифровізація управління, зростання ролі міжнародної підтримки – актуалізують потребу переосмислення механізмів державного фінансування культури. У науковій літературі наголошується, що проблематика полягає не лише в обсягах фінансування, а й у відсутності системного підходу до його розподілу, контролю та оцінювання ефективності використання коштів. Виявлені проблеми формують взаємозалежну структуру: недосконалість теоретичних концепцій зумовлює законодавчі суперечності, а ті, своєю чергою, спричиняють практичні труднощі на рівні реалізації бюджетних програм. Системний характер проблеми можна відобразити у послідовності: дефіцит наукових досліджень → слабка нормативно-правова регламентація → низька

результативність практичного застосування фінансових інструментів. Дослідження проблематики фінансування культури дало змогу виявити низку ключових перешкод: недостатність теоретичного обґрунтування розподілу видатків, законодавчі неузгодженості та практичні обмеження у виконанні бюджетних програм. Пропозиції щодо вдосконалення механізмів фінансування включають: розроблення комплексної методології оцінювання соціальної ефективності видатків; посилення правової бази фінансування культури; запровадження інтегрованої системи звітності та контролю.

Для підвищення ефективності бюджетного забезпечення культурної сфери доцільно розширити диверсифікацію джерел фінансування, запровадити системи оцінки результативності програм, удосконалити механізми розподілу видатків на місцевому рівні, а також посилити взаємодію держави з приватним і громадським секторами у сфері розвитку культурних проєктів. Аналіз міжнародного досвіду та наукових досліджень дає підстави сформулювати цілісні рекомендації щодо подолання виявлених проблем у бюджетному фінансуванні культури.

Так, Небава М. та Янан Л. недостатність теоретичного обґрунтування розподілу видатків у період макроекономічної нестабільності пропонують вирішувати шляхом розроблення комплексної методології оптимального розподілу бюджетних ресурсів між напрямками культурної діяльності з урахуванням пріоритетів і обмежень [4; 10]. Пропозиція є обґрунтованою, однак потребує врахування специфіки воєнного стану та необхідності балансування між короткостроковими потребами і довгостроковими стратегіями розвитку культури. Дульська І. В. та нормативні документи UNESCO визначають окремою проблемою обмеженість методології вимірювання ефективності культурних видатків [12; 8]. Одним із можливих шляхів її вирішення є впровадження системи показників оцінювання соціальної та економічної віддачі бюджетних видатків на культуру з використанням міжнародних стандартів. Таку пропозицію підтримує Міністерство культури Нідерландів [2]. Водночас наслідування європейських методологій потребує адаптації до українських реалій, зокрема з урахуванням різниці у фінансових можливостях та інституційній спроможності. Відсутність комплексної системи показників оцінювання культурного впливу як проблему виокремлюють також Поліщук Л., Чжан Х.,

Ісіро Т. [6; 9]. Вони пропонують розроблення інтегрованої системи показників, що поєднувала б фінансові, соціальні та економічні метрики для оцінювання культурного ефекту. На нашу думку, підхід є логічним і науково обґрунтованим, однак вимагає значних інституційних ресурсів, а також підготовки фахівців для його належної реалізації.

Столярчук Н. М. та Павлюк С. наголошують на недооцінці ролі децентралізації у фінансуванні культури [20; 5]. Вони пропонують розширення повноважень місцевих органів влади у розподілі бюджетних коштів на культуру та посилення спроможності регіональних структур. Пропозиція є актуальною для України, однак її реалізація передбачає одночасне зміцнення дохідної бази місцевих бюджетів та запровадження механізмів контролю за ефективністю видатків.

Однією з ключових проблем залишається обмежене використання міжнародного досвіду фінансування культури. У досліджених джерелах [1; 2; 3] пропонується систематично аналізувати європейські моделі та адаптувати їх до національної специфіки. Водночас механічне копіювання іноземних практик без урахування українських умов є ризикованим, отже, запозичення мають бути диференційованими та науково обґрунтованими. Суттєву загрозу становить і нестабільність законодавства у сфері культури, що ускладнює планування видатків та реалізацію довгострокових програм [10; 20; 5]. Наукові джерела пропонують ухвалити комплексний законодавчий пакет, який би закріплював стабільні норми щодо фінансування культурної сфери. На нашу думку, такі норми мають залишатися гнучкими для оперативного реагування у кризових умовах. Проблемою також є перетин повноважень між центральними та місцевими органами влади. Вирішення вбачається у чіткому розмежуванні компетенцій з урахуванням принципу субсидіарності [3]. При цьому наголошується, що реформа має бути поетапною та супроводжуватися посиленням спроможності місцевих органів, а також упровадженням системи звітності.

Обмежену прозорість використання бюджетних коштів на культуру пропонується подолати шляхом упровадження відкритих механізмів звітності та створення єдиної інформаційної системи обліку видатків [2; 7]. На нашу думку, цифровізація процесів звітності є необхідною та потребує інвестицій у розвиток технічної інфраструктури й підготовку персоналу. Одночасно спостерігається

низька ефективність використання бюджетних ресурсів на місцевому рівні. Науковці пропонують запровадити механізми технічної допомоги для регіональних органів влади та закладів культури у сфері бюджетного планування [5; 6]. Варто зазначити, що реалізація таких заходів потребує стабільного фінансування та участі експертів. Також відзначено невідповідність між обсягами фінансування та культурними потребами населення. Одним із можливих рішень є запровадження громадської участі у визначенні пріоритетів фінансування [4; 10]. На нашу думку, така участь потребує розвитку громадянського суспільства та підвищення рівня культурної грамотності. Окремою проблемою є обмежене залучення позабюджетних коштів, зокрема приватних інвестицій. Пропонується стимулювати державно-приватне партнерство, однак зауважується, що приватний капітал зацікавлений переважно в комерційно орієнтованих культурних сегментах, тому держава й надалі має залишатися головним фінансовим донором соціокультурних проєктів [2]. Існує також територіальна нерівність у фінансуванні культури [5], особливо в регіонах із низьким рівнем власних доходів. Запропоновано запровадити систему субсидій і дотацій із державного бюджету, водночас підкреслено потребу в прозорих критеріях їх розподілу та дієвому моніторингу. Окремо виокремлено проблему фрагментованості даних про культурні видатки [1; 3]. Для її подолання необхідно створити єдину інформаційну систему з уніфікованою класифікацією витрат, узгодженою з міжнародними стандартами. Авторські зауваження стосуються необхідності міжвідомчої координації та затвердження державних стандартів обліку.

Зведення понять, систематизація нормативно-правової бази та визначення ключових проблем фінансування культурної сфери дають змогу системно описати структуру фінансування культури як елемента соціальної політики та стратегічної складової бюджетної політики України. Культурна діяльність є не лише інструментом гуманітарного розвитку, а й чинником формування економічної вартості. Включення міжнародних категорій дозволяє зіставити національну модель із глобальними тенденціями, однак практичну реалізацію бюджетного фінансування визначає саме українська нормативно-правова база. Основні нормативно-правові документи систематизовано в таблиці 1.

Таблиця 1

Нормативно-правові документи України, що регулюють фінансування культури

№	Нормативно-правовий акт	Сутність документа
1	Бюджетний кодекс України від 08.07.2010 № 2456-VI	Визначає принципи побудови бюджетної системи, порядок формування і використання соціальних видатків, включно з фінансуванням культури
2	Закон України «Про культуру» від 14.12.2010 № 2778-VI	Визначає засади державної політики у сфері культури, форми фінансової підтримки та права суб'єктів культурної діяльності.
3	Закон України «Про охорону культурної спадщини» від 08.06.2000 № 1805-III	Регламентує порядок фінансування заходів із збереження та відновлення об'єктів культурної спадщини.
4	Закон України «Про державні цільові програми» від 18.03.2004 № 1621-IV	Установлює механізм розроблення та реалізації державних програм, у тому числі у сфері культури.
5	Розпорядження Кабінету Міністрів України «Про схвалення Стратегії розвитку культури в Україні на період до 2030 року та затвердження операційного плану заходів з її реалізації у 2025-2027 роках» від 28.03.2025 № 293-р	Визначає напрями державного фінансування культурної галузі та завдання відповідальних розпорядників коштів.
6	Закон України «Про місцеве самоврядування в Україні» від 21.05.1997 № 280/97-ВР	Закріплює повноваження органів місцевого самоврядування у сфері фінансування закладів культури.
7	Закон України «Про Український культурний фонд» від 23.03.2017 № 1976-VIII	Визначає правовий статус Фонду, порядок розподілу коштів і фінансування культурних проєктів.

Джерело: сформовано авторами на основі [11; 15; 17;14; 18; 16; 19]

Нормативно-правові документи формують цілісну систему регулювання фінансування культури. Бюджетний кодекс України визначає загальні принципи використання коштів на соціальні видатки, а Закон України «Про культуру» – зміст, завдання та джерела фінансової підтримки галузі. Закон України «Про охорону культурної спадщини» деталізує напрями використання бюджетних ресурсів у сфері збереження історичних пам'яток, а Закон України «Про державні цільові програми» встановлює механізми планування та реалізації фінансування. Постанова Кабінету Міністрів України № 156 (2022 р.) забезпечує реалізацію державної програми розвитку культури до 2027 року, тоді як Закон України «Про місцеве самоврядування» створює правову основу для розподілу повноважень між центральним і регіональним рівнями влади. Важливу інституційну роль відіграє Український культурний фонд, який забезпечує надання фінансування культурних ініціатив на конкурсних засадах. У сукупності ці документи формують вертикаль державного управління

у сфері культури, у межах якої кожен рівень влади виконує окремі функції щодо планування, розподілу та використання бюджетних коштів. Взаємодію між основними інституційними суб'єктами фінансування культури відображено на рисунку 1.

Візуалізація вертикалі бюджетного фінансування культури (рис. 1) демонструє послідовність взаємоузгоджених дій – від затвердження коштів на загальнодержавному рівні до їх розподілу між регіональними структурами та окремими закладами культури. Державний бюджет виступає базовим джерелом фінансових ресурсів, тоді як Міністерство культури та інформаційної політики (стратегічних комунікацій) виконує функцію координатора розподілу коштів. Український культурний фонд діє як інструмент підтримки інноваційних і творчих ініціатив. На місцевому рівні фінансування здійснюється через бюджети територіальних громад, що забезпечує децентралізацію культурної політики та залучення регіональних ресурсів. Така система забезпечує багаторівневу взаємодію



Рис. 1. Концептуальна схема фінансування культури в системі соціальних видатків бюджету України

Джерело: сформовано авторами на основі [4; 10; 12; 5; 20; 6; 1]

державних органів, громад і культурних інституцій. Вона поєднує централізоване планування з гнучкістю місцевого самоврядування, що дає змогу ефективніше розподіляти соціальні видатки та підтримувати культурну активність навіть за обмежених фінансових можливостей.

Проведений аналіз понять, категорій і нормативно-правової бази засвідчує, що фінансування культури є невід'ємною складовою соціальної політики держави. Законодавча система України створює правові передумови для стабільного функціонування культурної сфери та раціонального використання бюджетних коштів. Поєднання централізованих і децентралізованих механізмів забезпечує баланс між державними пріоритетами та регіональними потребами. Формування ефективної системи фінансування культури потребує постійного вдосконалення законодавства, прозорого планування видатків і розширення участі громад у реалізації культурних програм.

Аналіз поточного стану системи бюджетного фінансування культури здійснено на

основі даних, отриманих з Єдиного веб-порталу використання публічних коштів, за період виконання видатків Міністерством культури та інформаційної політики (стратегічних комунікацій) України. Вихідні дані відображають обсяги видатків за 2021–2025 роки в розрізі найвагоміших структурних одиниць, відповідальних за реалізацію державної культурної політики (рис. 2). У межах аналізу розглянуто видатки Апарату Міністерства культури та стратегічних комунікацій України, Державного комітету телебачення і радіомовлення України, Державного агентства України з питань мистецтв та мистецької освіти, Державного агентства України з питань кіно та Українського інституту національної пам'яті.

Рівень видатків у 2023 році становив 9 130,01 млн грн, що демонструє обсяг державної підтримки культури у період, коли воєнний конфлікт став постійним чинником економічного та суспільного розвитку. Структура розподілу видатків свідчить про концентрацію ресурсів на рівні центрального управління: Апарат Міністер-

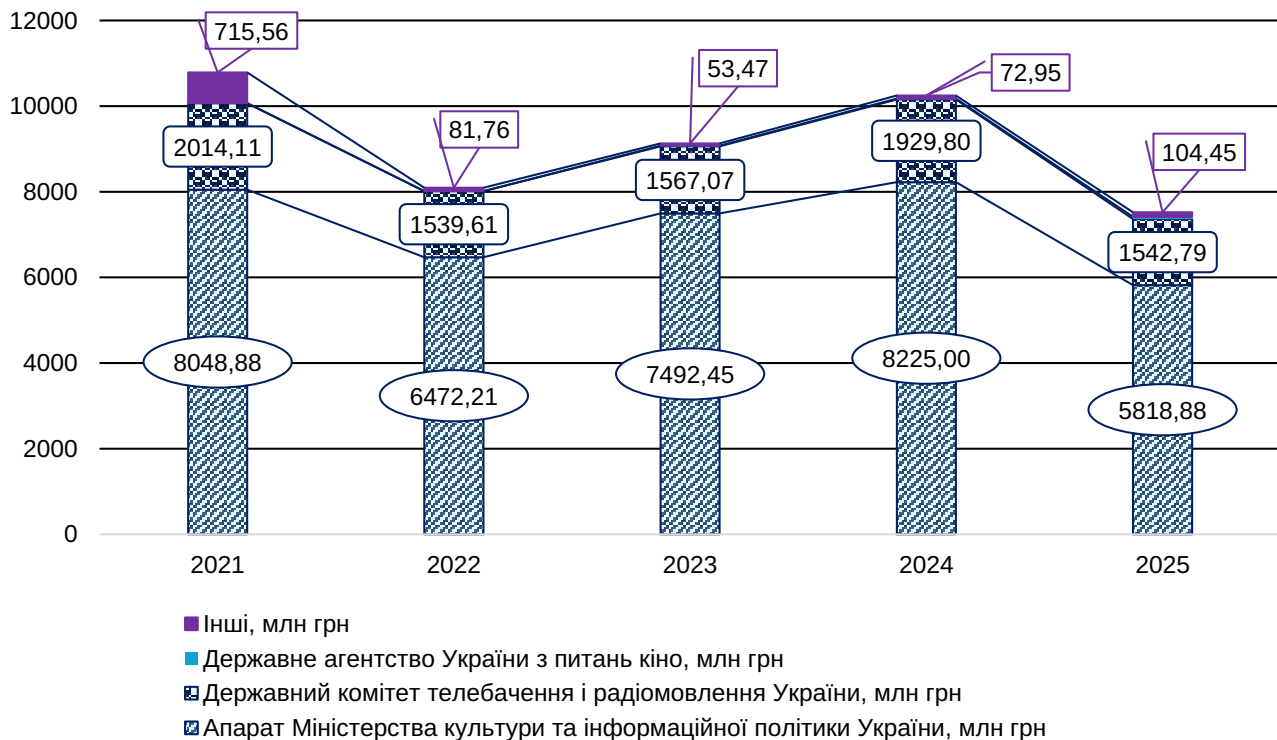


Рис. 2. Видатки Міністерства культури та стратегічних комунікацій України за 2021-2025 роки

Джерело: сформовано авторами на основі [13]

ства культури та стратегічних комунікацій України отримав 7 492,45 млн грн (81,99% загального обсягу). Державний комітет телебачення і радіомовлення України отримав 1 567,07 млн грн (17,15%), що відображає значущість державного медіасектору в межах інформаційної та комунікаційної політики. Державне агентство з питань мистецтв та мистецької освіти отримало 0,19 млн грн (0,002%), Державне агентство з питань кіно – 17,01 млн грн (0,19%), а Український інститут національної пам'яті – 17,01 млн грн (0,19%).

У 2024 році видатки зросли до 10 248,98 млн грн, що означає приріст на 12,26% або 1 119,13 млн грн. Таке збільшення відбулося в умовах подальшої інтенсифікації воєнного конфлікту та свідчить про збереження державних зобов'язань щодо підтримки культурної сфери попри обмежені бюджетні можливості. Апарат Міністерства отримав 8 225,00 млн грн (темп зростання – 9,78%). Видатки Державного комітету телебачення і радіомовлення зросли до 1 929,80 млн грн (темп зростання – 23,16%), що перевищує середню динаміку й підтверджує посилення ролі інформаційної політики. Державне агентство з питань мистецтв та мистецької освіти отримало 0,21 млн грн (зрос-

тання – 11,11%), Державне агентство з питань кіно – 21,23 млн грн (зростання – 24,81%). Видатки Українського інституту національної пам'яті становили 72,95 млн грн, що означає зростання на 328,97% від показника 2023 року. Невикористані кошти сформували незначний залишок, що свідчить про підвищення рівня освоєння бюджетних ресурсів.

У 2025 році станом на 15 жовтня видатки Міністерства культури та стратегічних комунікацій України становили 7 480,30 млн грн, що на 3 675,80 млн грн (–35,86%) менше, ніж у 2024 році. Таке скорочення відображає бюджетні обмеження держави в умовах тривалого збройного конфлікту та необхідність перерозподілу коштів на оборону і безпеку. Апарат Міністерства витратив 5 818,88 млн грн (–29,25% до 2024 року), Державний комітет телебачення і радіомовлення – 387,01 млн грн (–20,05%), Державне агентство з питань мистецтв та мистецької освіти – 0,18 млн грн, Державне агентство з питань кіно – 14,17 млн грн, Український інститут національної пам'яті – 41,87 млн грн. Оскільки бюджетний рік ще триває, остаточні обсяги видатків на культуру у 2025 році можуть змінитися залежно від додаткового фінансування або коригування планових показників наприкінці року.

Отримані результати демонструють суперечливі тенденції у фінансуванні культурної сфери. З одного боку, зростання видатків на 12,26% у 2024 році свідчить про прагнення держави підтримувати культуру навіть у воєнний період. З іншого боку, прогнозоване скорочення видатків на 35,86% у 2025 році підтверджує наявність жорстких бюджетних обмежень і зміну пріоритетів державних видатків.

Порівняння з міжнародною практикою, представленою у звітах CBS Netherlands та Eurostat, свідчить про суттєві відмінності в моделі фінансування культури. Країни ЄС спрямовують на культуру від 0,8% до 1,5% загальних урядових видатків, при цьому у Нідерландах значна частка фінансування спрямовується на капітальні інвестиції у культурну інфраструктуру. Дослідження UNESCO підкреслюють стратегічну важливість збереження культурної спадщини у періоди криз, адже культура виконує не лише економічну, а й психологічну та ідентифікаційну функцію. Роботи Кіношіта Й. [9] доводять, що кожна гривня, інвестована у культуру, генерує мультиплікативний ефект у суміжних секторах економіки. Аналіз Cultuurmonitor демонструє, що найбільш стійкі моделі культурного фінансування базуються на диверсифікованих джерелах – державних дотаціях, приватних інвестиціях, громадських внесках і міжнародній підтримці. В Україні ж понад 90% коштів надходить із державного бюджету, що зумовлює високу залежність культурної сфери від макроекономічної ситуації та стану публічних фінансів.

Висновки. У межах проведеного дослідження здійснено комплексний аналіз теоретичних, нормативно-правових та практичних аспектів бюджетного фінансування культурної сфери як стратегічно важливої складової бюджетної політики України. Систематизовано ключові поняття та категорії, що характеризують фінансування культури як елемент сучасної соціальної політики держави. Розроблено концептуальну схему, яка відображає взаємозв'язки між державою, нормативно-правовою базою, бюджетною політикою та культурними інституціями. Проаналізовано основні нормативно-правові документи Укра-

їни, що регулюють фінансування культури. Виявлено та класифіковано ключові проблеми бюджетного фінансування культурної сфери, серед яких: недостатня визначеність концепції соціальних видатків, обмеженість методологій оцінювання ефективності, нерозкритий вплив децентралізації на фінансове забезпечення культури. Законодавчі проблеми проявляються у нестабільності нормативної бази, відсутності єдиної системи державних програм та перетині повноважень між рівнями влади. Практичні проблеми стосуються низької ефективності використання бюджетних ресурсів, недостатнього фінансування регіонів та обмеженого залучення позабюджетних коштів.

Проаналізовано динаміку видатків Міністерства культури та стратегічних комунікацій України у 2021–2025 роках. У 2024 році видатки зросли на 12,26% порівняно з 2023 роком і досягли 10 249,19 млн грн, однак у 2025 році прогнозується їх скорочення на 35,86% – до 6 573,39 млн грн. Центральний рівень управління культурою отримує 78–82% загальних видатків, тоді як спеціалізовані агентства фінансуються мінімально. Дослідження підтверджує, що система бюджетного фінансування культури в Україні має багаторівневу структуру з домінуванням державної підтримки та високою залежністю від макроекономічної ситуації. В умовах воєнного стану культура зберігає статус важливого напрямку соціальної та бюджетної політики, проте прогнозовані скорочення обмежують можливості реалізації культурних програм. Отримані результати формують теоретичну та практичну основу для розроблення рекомендацій щодо вдосконалення системи бюджетного фінансування культури. Необхідним є створення комплексної методології оцінювання ефективності видатків, посилення правової бази, диверсифікація джерел фінансування та зміцнення координації між державними органами й інститутами громадянського суспільства. Реалізація таких заходів забезпечить перетворення культури на активний чинник соціально-економічного розвитку України та посилить соціальну стійкість суспільства в умовах сучасних викликів.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. CBS Netherlands. Satellite account for culture and media 2022: Government expenditure on culture and media. Statistics Netherlands. 2025. URL: <https://www.cbs.nl/en-gb/longread/rapportages/2025/satellite-account-for-culture-and-media-2022/4-government-expenditure-on-culture-and-media> (дата звернення: 01.11.2025).

2. Cultuurmonitor. Culture and money flows / J. Verwey, T. de Hoog, S. Struijke. Dutch Ministry of Culture. 2025. URL: <https://www.cultuurmonitor.nl/en/thema/cultuur-en-geldstromen/> (дата звернення: 01.11.2025).
3. Eurostat. Government expenditure on recreation, culture and religion. Statistics Explained. 2025. URL: <https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/> (дата звернення: 01.11.2025).
4. Nebava M., Yanan L. Determination of the economic role of creative industries in development of the national economy of Ukraine. *Asian Social and Economic Journal*. 2021. Vol. 25. No. 4. P. 44-49. DOI: 10.19192/wsfip.sj4.2021.7 (дата звернення: 01.11.2025).
5. Pavliuk S. The role of creative industries in local economic development. *Ukrainian Black Sea Region Agrarian Science*. 2023. Vol. 27. No. 1. P. 74-84. DOI: 10.56407/bs.agrarian/1.2023.74 (дата звернення: 01.11.2025).
6. Polishchuk L., Pylypiv V., Korolenko I., Kunderevych O., Kuzmenko T., Hotsalyuk A. The State of Ukrainian Arts and Culture: Current Difficulties. *International Journal on Culture, History, and Religion*. 2025. Vol. 7. Special Issue 1. P. 1-18. DOI: 10.63931/ijchr.v7iS1.106 (дата звернення: 01.11.2025).
7. UNESCO. A Classification Guide. UNESCO Report. Part II. 2025. P. 1-89. URL: <https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000395490/PDF/395490eng.pdf.multi> (дата звернення: 01.11.2025).
8. UNESCO. Concepts and Definitions. UNESCO Report. Part I. 2025. P.1- 147. URL: <https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000395491/PDF/395491eng.pdf.multi> (дата звернення: 01.11.2025).
9. Zhang H., Ishiro T. Evaluating culture and arts from an economic point of view: calculation of the cultural GDP of Kyoto Prefecture in 2015. *Journal of Economic Structures*. 2023. Vol. 12. Article 26. P. 1-19. DOI: 10.1186/s40008-023-00321-y (дата звернення: 01.11.2025).
10. Бакальчук В. О. Потенціал стійкості і відновлення креативного сектору економіки України. *NISS Panorama*. 2024. С. 59-71. URL: <https://niss-panorama.com/index.php/journal/article/view/155/155> (дата звернення: 01.11.2025).
11. Бюджетний кодекс України : Закон України від 08.07.2010 № 2456-VI. Відомості Верховної Ради України. 2010. № 34. Ст. 1081. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2456-17#Text> (дата звернення: 01.11.2025).
12. Дульська І. В. Роль цифровізації креативних індустрій у воєнний час і в період повоєнного відновлення України. *Економіка України*. 2024. № 7. С. 70-93. DOI: <https://doi.org/10.15407/economyukr.2024.07.070> (дата звернення: 01.11.2025).
13. Єдиний вебпортал використання бюджетних коштів. Видатки за програмами Міністерства культури та стратегічних комунікацій України : офіц. веб-сайт. URL: <https://openbudget.gov.ua/national-budget/expenses?class=program> (дата звернення: 01.11.2025).
14. Про державні цільові програми: Закон України від 18.03.2004 № 1621-IV. Відомості Верховної Ради України. 2004. № 20. Ст. 263. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/1621-15> (дата звернення: 01.11.2025).
15. Про культуру : Закон України від 14.12.2010 № 2778-VI. Відомості Верховної Ради України. 2011. № 24. Ст. 175. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2778-17#Text> (дата звернення: 01.11.2025).
16. Про місцеве самоврядування в Україні : Закон України від 21.05.1997 № 280/97-ВР. Відомості Верховної Ради України. 1997. № 24. Ст. 170. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/280/97-%D0%B2%D1%80#Text> (дата звернення: 01.11.2025).
17. Про охорону культурної спадщини : Закон України від 08.06.2000 № 1805-III. *Відомості Верховної Ради України*. 2000. № 39. Ст. 333. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1805-14#Text> (дата звернення: 01.11.2025).
18. Про схвалення Стратегії розвитку культури в Україні на період до 2030 року та затвердження операційного плану заходів з її реалізації у 2025-2027 роках : Розпорядження Кабінету Міністрів України від 28.03.2025 № 293-р. URL: <https://www.kmu.gov.ua/npras/pro-zhennia-operatsiinoho-planu-zakhodiv-z-ii-realizatsii-u-20252027-rokakh-i-293> (дата звернення: 01.11.2025).
19. Про Український культурний фонд : Закон України від 23.03.2017 № 1976-VIII. *Відомості Верховної Ради України*. 2017. № 15. Ст. 233. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1976-19#Text> (дата звернення: 01.11.2025).
20. Столярчук Н. М. Культурологічний аналіз розвитку креативних індустрій в Україні. *Філософія та управління*. 2024. № 3-4. С. 46-52. DOI: 10.70651/3041-248X/2024.3-4.06 (дата звернення: 01.11.2025).

REFERENCES:

1. CBS Netherlands. (2025). Satellite account for culture and media 2022: Government expenditure on culture and media. Statistics Netherlands. Available at: <https://www.cbs.nl/en-gb/longread/rapportages/2025/satellite-account-for-culture-and-media-2022/4-government-expenditure-on-culture-and-media> (accessed November 1, 2025).

2. Verwey, J., de Hoog, T., & Struijke, S. (2025). Culture and money flows. Dutch Ministry of Culture. Available at: <https://www.cultuurmonitor.nl/en/thema/cultuur-en-geldstromen/> (accessed November 1, 2025).
3. Eurostat. (2025). Government expenditure on recreation, culture and religion. Statistics Explained. Available at: <https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/> (accessed November 1, 2025).
4. Nebava, M., & Yanan, L. (2021). Determination of the economic role of creative industries in development of the national economy of Ukraine. *Asian Social and Economic Journal*, 25(4), 44–49. Available at: <https://doi.org/10.19192/wsfip.sj4.2021.7> (accessed November 1, 2025).
5. Pavliuk, S. (2023). The role of creative industries in local economic development. *Ukrainian Black Sea Region Agrarian Science*, 27(1), 74–84. Available at: <https://doi.org/10.56407/bs.agrarian/1.2023.74> (accessed November 1, 2025).
6. Polishchuk, L., Pylypiv, V., Korolenko, I., Kunderevych, O., Kuzmenko, T., & Hotsalyuk, A. (2025). The state of Ukrainian arts and culture: Current difficulties. *International Journal on Culture, History, and Religion*, 7(Special Issue 1), 1–18. Available at: <https://doi.org/10.63931/ijchr.v7iSI1.106> (accessed November 1, 2025).
7. UNESCO. (2025). A classification guide (Part II). Available at: <https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000395490/PDF/395490eng.pdf.multi> (accessed November 1, 2025).
8. UNESCO. (2025). Concepts and definitions (Part I). Available at: <https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000395491/PDF/395491eng.pdf.multi> (accessed November 1, 2025).
9. Zhang, H., & Ishiro, T. (2023). Evaluating culture and arts from an economic point of view: Calculation of the cultural GDP of Kyoto Prefecture in 2015. *Journal of Economic Structures*, 12(26), 1–19. Available at: <https://doi.org/10.1186/s40008-023-00321-y> (accessed November 1, 2025).
10. Bakalchuk, V. O. (2024). Potensial stiikosti i vidnovlennia kreatyvnoho sektoru ekonomiky Ukrainy [Resilience and recovery potential of the creative sector of Ukraine's economy]. *NISS Panorama*, 59–71. Available at: <https://niss-panorama.com/index.php/journal/article/view/155/155> (accessed November 1, 2025).
11. Verkhovna Rada of Ukraine. (2010). Budget Code of Ukraine (Act No. 2456-VI). Available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2456-17> (accessed November 1, 2025).
12. Dul'ska, I. V. (2024). Rol tsyfrovizatsii kreatyvnykh industrii u voiennyi chas i v period povoiennoho vidnovlennia Ukrainy [The role of digitalization of creative industries during wartime and post-war recovery in Ukraine]. *Ekonomika Ukrainy*, 7, 70–93. Available at: <https://doi.org/10.15407/economyukr.2024.07.070> (accessed November 1, 2025).
13. Unified State Web Portal of Public Spending. (2025). Expenditures under the programmes of the Ministry of Culture and Strategic Communications of Ukraine. Available at: <https://openbudget.gov.ua/national-budget/expenses?class=program> (accessed November 1, 2025).
14. Verkhovna Rada of Ukraine. (2004). On state target programs (Act No. 1621-IV). Available at: <https://zakon.rada.gov.ua/go/1621-15> (accessed November 1, 2025).
15. Verkhovna Rada of Ukraine. (2010). On culture (Act No. 2778-VI). Available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2778-17> (accessed November 1, 2025).
16. Verkhovna Rada of Ukraine. (1997). On local self-government in Ukraine (Act No. 280/97-VR). Available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/280/97-%D0%B2%D1%80> (accessed November 1, 2025).
17. Verkhovna Rada of Ukraine. (2000). On protection of cultural heritage (Act No. 1805-III). Available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1805-14> (accessed November 1, 2025).
18. Cabinet of Ministers of Ukraine. (2025). On approval of the Strategy for the development of culture in Ukraine until 2030 and the operational plan of measures for its implementation in 2025–2027 (Resolution No. 293-r). Available at: <https://www.kmu.gov.ua/npas/pro-zhennia-operatsiino-ho-planu-zakhodiv-z-ii-realizatsii-u-20252027-rokakh-i-293> (accessed November 1, 2025).
19. Verkhovna Rada of Ukraine. (2017). On the Ukrainian Cultural Foundation (Act No. 1976-VIII). Available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1976-19> (accessed November 1, 2025).
20. Stoliarchuk, N. M. (2024). Kulturolohichniy analiz rozvytku kreatyvnykh industrii v Ukraini [Culturological analysis of the development of creative industries in Ukraine]. *Filosofii ta upravlinnia*, 3–4, 46–52. Available at: <https://doi.org/10.70651/3041-248X/2024.3-4.06> (accessed November 1, 2025).